

РЕЦЕНЗИЯ

на представени трудове за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“ по професионално направление 3.4. Социални дейности (Демографски и социално-екологични аспекти), област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, обявен от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” в ДВ. бр. 53/12.06.2020г.

Рецензент: доц. д-р Виктория Сотирова

Кандидат: преп. д-р Веселина Радева Иванова

Кратки биографични данни за кандидата

Веселина Радева Иванова придобива ОКС „Бакалавър“ (1999г.-2003г.) специалност „География и биология“, ОКС „Магистър“ (2007г.-2008г.) „Публична администрация“ и ОНС „Доктор“ (2016г.-2019г.) по докторска програма „Теория на възпитанието и дидактиката“, защитен докторат на тема „Социална екология и сигурност“, в ШУ „Епископ Константин Преславски“. От 2017 г. е преподавател в катедра „Социална и специална педагогика“, където води дисциплини в специалности: *„Социални дейности“* (ОКС „Бакалавър“) – „Демография“ и „Социална екология“; *„Социална педагогика“* (ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“) – „Социално-демографски проблеми“, „Социално-демографски политики“, „Еколого-демографски проблеми“, „Социална екология“, „Тренинг-комуникативни нагласи и умения“, „Лятна практика“, „Преддипломен педагогически тренинг и практикум“ - първа и втора част, „Консултантска работа в екип“, „Организация и управление на социалната работа“; *„Предучилищна педагогика“* (ОКС „Бакалавър“) - „Социална екология“; *„Педагогика на обучението по техника и технология“* (ОКС „Бакалавър“) - „Социална екология“. Член е на Национална асоциация „Жени в науката“ – Секция в ШУ „Епископ Константин Преславски“ и Съюз на учените в България – Секция „Социологически науки“. Нейната ерудираност и научен академизъм се разкриват в участието ѝ в шест вътрешноуниверситетски и три национални проекта. Взема участие като член на редколегията на Годишник на ШУ „Епископ Константин Преславски“ (том XXII D –

Педагогически факултет). Коректор на два монографични труда. Административно-организационните умения придобити като главен специалист по студентски въпроси (март-септември 2006г.) и главен специалист „Човешки ресурси“ (2006г.-2017г.) в Шуменски университет намират проявление в участието при организирането на три Научни конференции с международно участие и три Докторантски конференции.

Характеристика на научната и научно-приложната продукция

Представената от единствения участник в конкурса за заемане на академична длъжност „Доцент“ в ПН 3.4. Социални дейности (Демографски и социално-екологични аспекти) д-р Веселина Иванова научна, научно-приложна продукция и професионална-академична дейност отговаря на регламента, разписан в Закона и Правилника за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав в ШУ „Епископ Константин Преславски“. За нуждите на конкурса са представени: монография в две части, книга, позована на дисертационен труд и 10 публикувани статии: 2 „в научни издания, реферирани и индексирани в световните бази данни“, 8 „в нереферирани списания с научно рецензиране“, като всички публикации са самостоятелни. Научната продукция отговаря на минималните наукометрични показатели за заемане на академична длъжност „Доцент“, разкривайки неоспорим професионализъм и разпознаваемост в академичната общност, което е видно и от представените 7 цитирания: 5 в „монографии и колективни трудове“ и 2 в „нереферирани списания с научно рецензиране“.

Основни приноси в научната и научно-приложната дейност на кандидата „Модерните общества“ в 21 век са изправени пред нестихващи демографски проблеми, които в значителна степен дават отражение както на икономическото, така и на социалното функциониране на държавите. България не е изключение от тази тенденция. Социалната система „изнемогва“ от дебалансираната демографска ситуация. Тази проблематика е приоритетна в трудовете на д-р В. Иванова. Получените теоретико-статистически резултати в научната ѝ продукция в областта на

демографията, глобализацията и екологията обогатяват междудисциплинарната същност на социалната дейност и отговарят на тематиката на обявения конкурс.

В „Социално-демографски аспекти“, монографичен труд в две части, извеждащ същността на демографията като „наука за населението и неговото възпроизводство“ (с. 11), се представят „демографската статистика“, „демографския анализ“ и „теориите за населението“. Разглеждат се обстойно и задълбочено както демографските показатели: „раждаемост“, „брачност и бракоразводност“, „миграция“, „смъртност“, така и важните за теорията и практиката „миграционна политика“, „демографска политика“ и „структури на населението“. Анализирани в самостоятелни глави са статистически данни на изведените показатели. Посочени са факторите, които оказват влияние върху тях. Всяка глава завършва със изводи.

Социалните последици от миграцията върху човешкото съществуване, проучени в част от научната продукция, налагат необходимостта държавите приоритетно да провеждат политика, която да е „балансирана“, поставяйки на преден план „социално-икономическите плюсове на имиграцията“ („Миграция и миграционни процеси“, (2020), с. 207). Защитава се тезата, че „ефективната миграционна политика включва в себе си програми или средства за постигане на поставената цел, а концепцията определя направленията, в които ще се осъществява политиката“ („Миграционна политика“, (2020), с. 101). Специално внимание се отделя и на основните аспекти на миграцията, редом с раждаемостта и смъртността като основополагащи за демографската политика, като към тях обосновано се добавят образованието и здравеопазването („Demographic policy in Bulgaria“, (2019), с. 83). Структурираните приоритети за демографско развитие и направленията по тях потвърждават необходимостта от политически, икономически и социален баланс за ефективно демографско развитие.

Значими за теорията и практиката са направените изводи и препоръки, основани на факторите – социални, икономически и демографски, влияещи върху раждаемостта. Доказва се разбирането, че „дори и малки стъпки“ в

изведените „направления“ „могат да доведат до значими резултати“ („Condition and Factors Affecting the Birth Rate in Bulgaria“, (2020), с. 182). Раждаемостта и застаряването, показатели заемащи ключово място в творчеството на кандидата в една или друга степен рефлектират върху социалната система в обществата. Обосновава се виждането, че в дългосрочен план стареенето ще придобие „демографски последици“, изискващи прилагането на ефективна и ефикасна демографска и миграционна политика, давайки отражение на „работната сила, пенсионните и осигурителни системи“, което неминуемо ще доведе до необходимостта от промяна „в пенсионното осигуряване, здравеопазването и социалното обслужване“ („Population age in Bulgaria - trends and policies“ (2019), с. 79, с. 81). Отправя се апел за колаборация на всички нива и системи, което ще допринесе за благополучие и благоденствие на населението и намаляване последиците от демографската криза („The demographic crisis in Bulgaria - tendencies, factors and measures to overcome it“, (2019)).

Демографско-миграционните проблеми намират логично продължение в темата за агресията и насилието, проучена по проект, финансиран от Шуменски университет. Представените видове агресия, агресивно поведение и формите им на проявление имат значим социално-приложен аспект. Акцентира се на „влиянето на семейството и връстниците върху развитието на агресивността“ („Агресията-проблем на обществото“, (2019) с. 61).

Глобализацията и екологията, явления със социални последици за обществото и човешкото съществуване, също са част от научната продукция на кандидата. В книгата „Глобализация и екологични проблеми“ (2020) с много вещица са изведени „проблемите на глобализацията“ и „кризите в глобалния свят“ като по съществено място е отделено на „екологичната криза“. Фокусът в научният труд е върху „антропогенното замърсяване“ и необходимостта от справяне, прилагайки „добрите световни практики и пътища за преодоляване на социално-икономическите проблеми“ (с. 8). В глобален аспект обществата са изправени пред проблема с чистотата на въздуха, който се диша. България не прави изключение. Задълбоченият

преглед по темата позволява в заключение да се обобщи, че „търсенето“ и използването на „алтернативни източници на енергия“ са предпоставка за „решаване на екологичните проблеми“ („The Anthropogenic Air Pollution and Human Health“, (2020) p. 3061). Умело са представени същността и видовете „екологичен риск“, продукт и следствие от начина на живот на човека. Налага се както изводът, че реализирането на ефективна оценка и управление на риска чрез прилагане на „подходи“, „принципи“ и „решения“ ще повлияе благоприятно върху човека и екосистемата, така и убеждението, че „необходимо условие и база за управление на екологичните рискове“ е структурирането „на действаща, адекватна нормативна рамка от страна на държавата“ („Екологичен риск. Управление и оценка“, (2020), с. 100), което ще доведе до повишаване на „екологичната сигурност на глобално и национално равнище“ („Environmental security - a factor for sustainability at a global and national scale“, (2020), с. 107).

Направеният обзорен преглед на представената научна продукция с основание позволява да се изведе логично заключение, касаещо богатата палитра от знания и компетентности, които притежава д-р В. Иванова в областта на демографията, екологията и глобализацията, както и задълбочения ѝ интерес към проблемите на раждаемостта, стареенето, брака, демографската и миграционна политика, екологичната криза и антропологичното замърсяване, изведени в 17 приносни моменти - носители на нови и/или доразвиващи наличните теоретични знания и практически резултати, които могат да бъдат синтезирани както следва:

➤ *демографски аспекти:* „*дефинира*“ се „науката Демография“; „*идентифицира*“ се „демографския анализ като понятие“; „*разглежда*“ се „демографската политика като интегрална и като синтез на елементи от регионалното, икономическо и социално въздействие“; „*аргументира*“ се „демографската криза като влошено състояние на протичащите процеси“; „*посочва*“ се „политиката за балансирано демографско и социално развитие“; „*обосновава*“ се „раждаемостта като компонент на естественото движение на населението“ и се извеждат „негативните последици в икономическия и социалния живот на страната в резултат от застаряването на населението“; „*обосновава*“ се „миграцията като демографски процес“,

„феномен“, който чрез „прилагането на добре работещи механизми за управление на миграционните процеси оказва положително действие върху рисковете на сигурността“; „*анализира*“ се „миграционната политика като структура от елементи, организация, прогноза, анализ, осигуряване с информация, разработване на програми“;

➤ *социално-екологически аспекти*: „*идентифицират*“ се „екологичните проблеми“; „*изясняват*“ се „проблемите, свързани с глобалната екологична криза“; „*анализира*“ се „екологичния риск като вероятност от промяна и/или разрушаване на екологичния обект в следствие на измененията в околната среда“; „*показва*“ се „вероятността от неблагоприятни последици за екологичните ресурси от всички изменения на природните фактори и обекти в резултат на човешката дейност“; „*дефинира*“ се „антропогенното замърсяване на атмосферата“; „*разглежда*“ се както „екологичната сигурност „в глобализацията се свят“ като система от състояния, отразяващи възникването на екологично опасни събития и явления и произтичащите от тях ефекти в околната среда“, така и „казусът „социална екология-глобализация-сигурност““.

Заклучение

Д-р Веселина Иванова е начетена и ерудирана личност, разпознаваема на национално и международно ниво. Носител е на нестихващ ентузиазъм и потенциал за развитие – личностен, професионален и академичен. Предпоставка и основание за положителна оценка е представената значима, стойностна и актуална научно-изследователска, преподавателска и административна дейност, както и изведените научни и теоретико-приложни приноси.

С убеденост препоръчва на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на преп. д-р Веселина Радева Иванова академичната длъжност „Доцент“ по професионално направление 3.4. Социални дейности (Демографски и социално-екологични аспекти).

Дата:
18.09.2020г.

Член на научното жури:
доц. д-р Виктория Сотирова

